Journal for Architecture / Tijdschrift voor architectuur

OASE #98

Nerathing
Urban
Landscapes
Verhalende stedelijk landschap

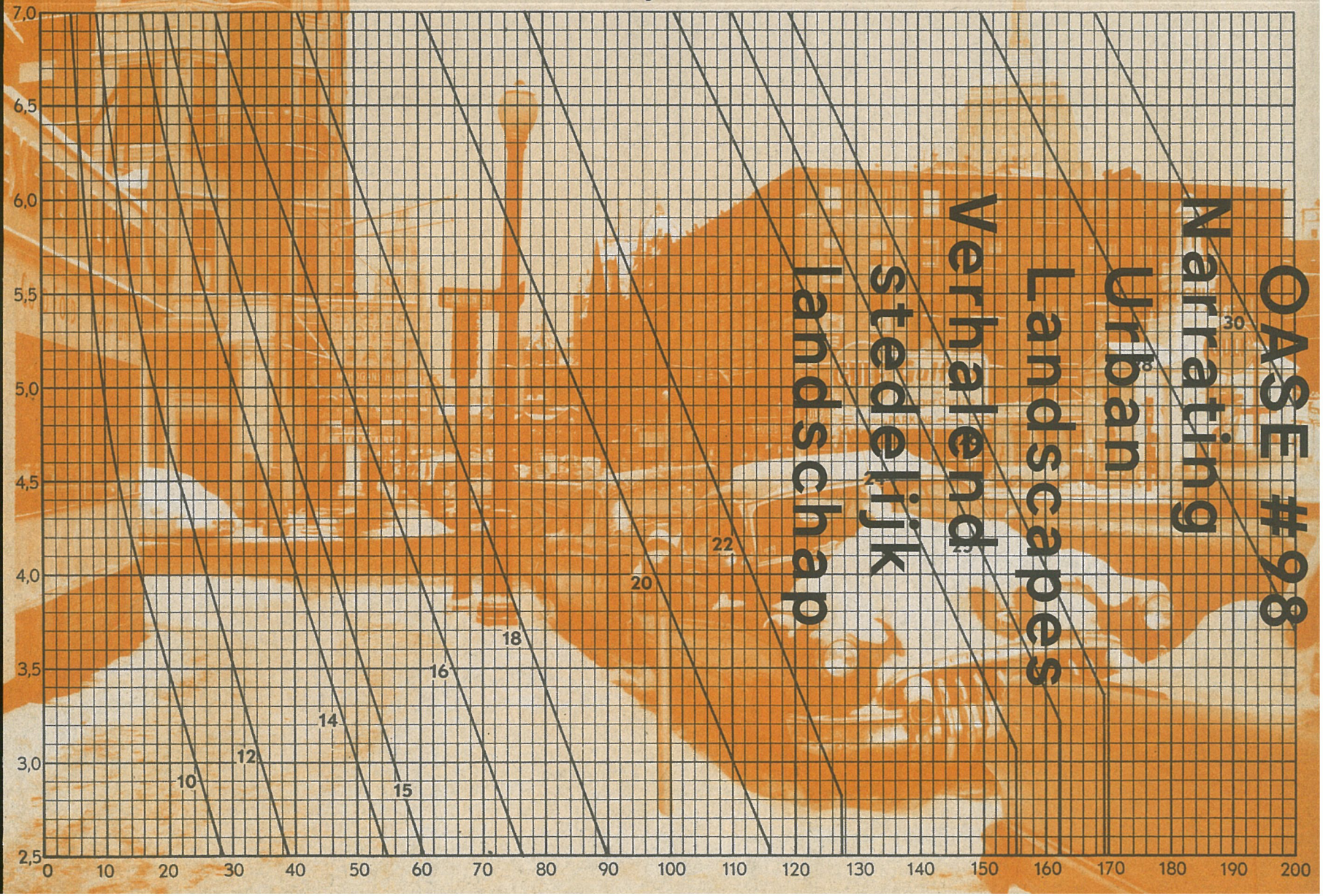

Ed Wall

Incomplete Cartographies
A Methodology for Unfinished Landscapes

Incomplete cartografieën
Een methodologie voor onaffe landschappen

In the opening essay to *Exquisite Corpse* (1991) Michael Sorkin describes the parlour game *Consequences*, which was adapted by the Surrealists to create *cadavres exquis*, as 'maddening, slippery concatenation'.[1] Players would sequentially contribute to complex drawings, where on each turn of the game new additions to the *cadavres exquis* would be directed by rules or by seeing part of the previous player's contribution. As a student studying under Sorkin I was fascinated by an urban design exercise he taught that required the transfer of partially complete models between colleagues. Witnessing other students interpreting and then adding to what became composite collective city models raised questions of control, ownership and authorship. This article describes a technique of creating *incomplete cartographies* as open-ended co-authored mappings that span site-based research and design projections. I describe how incomplete cartographies can direct the exploration and speculation of landscapes by combining divergent accounts of places to form complex site-specific narratives that open up potential designs.

The approach to creating incomplete cartographies developed from the *Cartographies and Itineraries: Walking through the Elephant and Castle Market* workshop, in which three incomplete maps of the South London area of Elephant and Castle were created.[2] The maps presented information, such as buildings that had been demolished, and omitted other information, such as the names of shops within the Elephant and Castle Shopping Centre. Each of the maps provided enough focused information to guide workshop participants, through the itineraries of 'buying', 'walking' and 'selling', but also excluded certain information in order to encourage participants to look more closely, ask questions and complete the maps. Through subsequent workshops, and most recently with graduate landscape architecture students at the University of Greenwich, London (2016), the use of incomplete cartographies has been developed to create participatory tools to engage with

1. M. Sorkin, *Exquisite Corpse* (London: Verso, 1991), 5.
2. A. Dawes and E. Wall, *Cartographies and Itineraries: Walking through the Elephant and Castle Market* (NYLON Conference, London, 2013).

In het openingsessay voor *Exquisite Corpse* (1991) beschrijft Michael Sorkin het gezelschapsspel 'Consequences', dat door de surrealisten werd aangepast om *cadavres exquis* te creëren: een 'gekmakende, ongrijpbare sequens'.[1] Bij de *cadavres exquis* voegden spelers steeds om de beurt iets toe aan ingewikkelde tekeningen, door spelregels te stellen of door iets te laten zien van eerdere spelers. Toen ik als student bij Sorkin studeerde, was ik gefascineerd door een oefening in stedenbouwkundig ontwerp die hij ons leerde. Medestudenten moesten daarvoor onderling modellen uitwisselen, die nog niet helemaal waren voltooid. De interpretaties en toevoegingen van andere studenten aan wat uiteindelijk samengestelde, collectieve stadsmodellen zouden worden, riepen vragen op over controle, eigenaarschap en auteurschap. Deze tekst beschrijft een techniek om *incomplete cartografieën* te maken, gezamenlijk getekende kaarten met een open einde, van locatiegebonden onderzoek tot en met ontwerp.

De aanpak van incomplete cartografieën ontwikkelde zich uit de *Cartographies and Itineraries: Walking through the Elephant and Castle Market*-workshop, waar drie incomplete kaarten van het Zuid-Londense gebied Elephant and Castle werden gemaakt.[2] De kaarten presenteerden informatie, zoals gesloopte gebouwen, maar lieten andere informatie weg, zoals de namen van winkels in het winkelcentrum van *Elephant and Castle*. Iedere kaart bood voldoende aanknopingspunten voor deelnemers aan de workshop, door middel van de reisroutes 'kopen', 'lopen' en 'verkopen', maar door bepaalde informatie weg te laten, werden deelnemers aangemoedigd beter te kijken, vragen te stellen en de kaarten af te maken. In volgende workshops, en recent ook met masterstudenten landschapsarchitectuur aan de Universiteit van Greenwich, Londen (2016), werden incomplete cartografieën gebruikt om participatieve instrumenten te ontwikkelen voor de ontsluiting van locatiegebonden narratieven, van niet-gedocumenteerde persoonlijke verhalen tot collectieve biografieën.

1. M. Sorkin, Exquisite *Corpse* (Londen: Verso, 1991), 5.
2. A. Dawes en E. Wall, *Cartographies and Itineraries: Walking through the Elephant and Castle Market* (NYLON Conference, Londen, 2013).

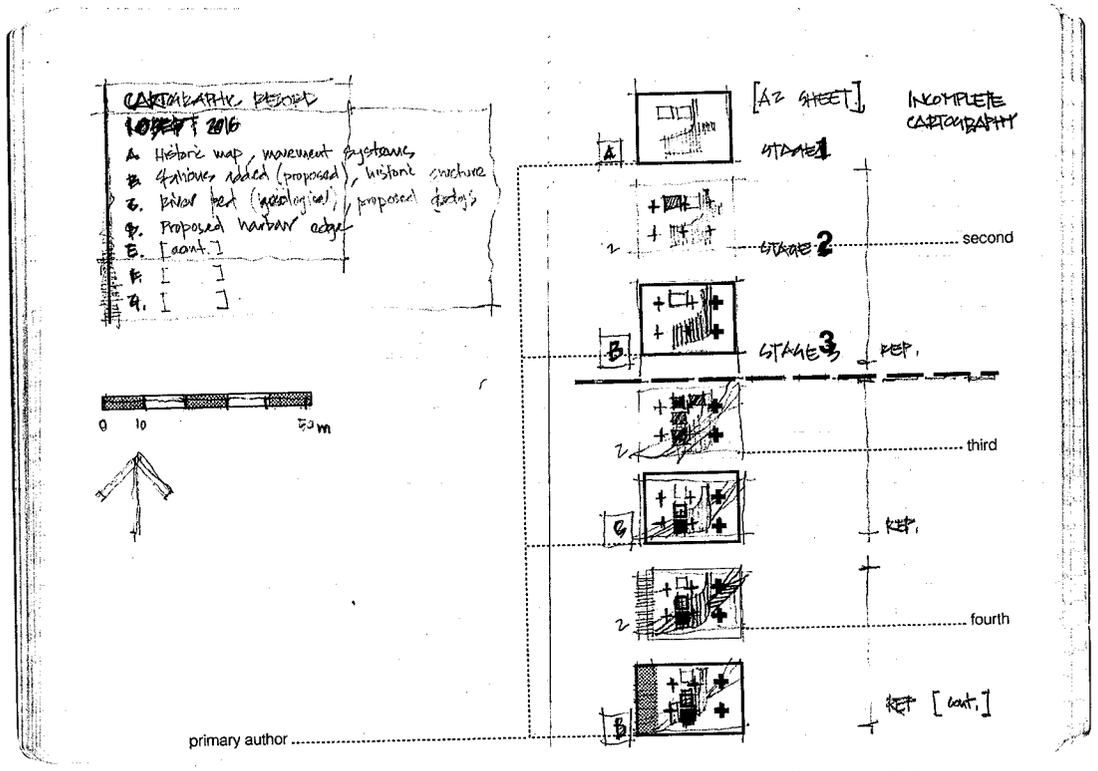

Fig. 1: Methodological diagram of incomplete cartographies./ Methodologisch diagram van incomplete cartografieën.

site-specific narratives, from undocumented personal accounts to collective biographies.

The approach to incomplete cartographies reflects the ephemeral and dynamic conditions of landscapes that resist attempts to frame representations and control spaces. The open-ended method has evolved with the aim of understanding and designing with multiple, undetermined and site-specific narratives. The approach resonates with Doreen Massey's proposition that space is 'always under construction',[3] and it contrasts with traditional top-down architectural techniques in which designs and representations attempt to fix time and complete space. Incomplete cartographies explore subjective readings, incomplete understandings, partial representations and what Massey terms 'stories-so-far'[4] of our relations with the land. The approach entwines research-based mappings by designers with less accessible accounts, gathered from people who live in or have knowledge of an area. In this text I explore the challenges identified by Kevin Lynch as inherent in 'the constant rebuilding of the city'[5] and I discuss the difficulty in constructing images from multiple accounts that 'adjust to change' or which 'are open-ended to change'.[6] Through incomplete cartographies I set out a technique of mapping contrasting stories in order to research, represent, reimagine and define collective landscape narratives.

Incomplete cartografieën weerspiegelen de vluchtige en dynamische toestand van het landschap, die zich niet laat vangen in representatie en gecontroleerde ruimte. Deze methode-met-open-einde wil via verschillende onbepaalde en locatie-specifieke verhalen begrip kweken en ontwerp uitlokken. De aanpak komt overeen met Doreen Massey's standpunt dat ruimte 'altijd onder constructie'[3] is, en staat lijnrecht tegenover de traditionele top-down architectuurtechniek waarbij ontwerp en representatie proberen tijd vast te pinnen en ruimte te voltooien. Incomplete cartografieën gaan over subjectieve interpretaties, onvolledig begrip, gedeeltelijke representaties, en wat Massey 'verhalen-tot-nu-toe'[4] noemt, over onze relatie met het land. De aanpak combineert op onderzoek gebaseerde kaarten van ontwerpers met minder direct toegankelijke verhalen van mensen die leven in een gebied, of er kennis van hebben. In dit kader stel ik voor de uitdagingen die volgens Kevin Lynch inherent zijn aan 'de voortdurende herbouw van de stad'[5] te onderzoeken. En ik wil bespreken hoe moeilijk het is beeldmateriaal te putten uit allerlei verhalen, die 'zich aanpassen aan verandering' of die 'openstaan voor verandering'.[6] Incomplete cartografieën zijn een techniek om tegenstrijdige verhalen in kaart te brengen en op die manier een collectief landschappelijk verhaal te onderzoeken, weer te geven, opnieuw te verbeelden en te definiëren.

Entangled Methods

There are three initial stages in the practice of forming incomplete cartographies. (Fig. 1) The objective of the first stage is to gather information about a landscape, city or territory, employing appropriate methods (such as interviews, observation, spatial analysis, ecological records or photographic surveys), and then analytically mapping the findings to create a single drawing that reveals specific site conditions. During the Greenwich workshop students, as the primary authors, drew *base maps* of their project sites. After assembling a range of information, the students edited what they found in order to focus on particular themes, such as materiality, performance, pleasure or politics. The themes framed the direction of the maps, reflecting James Corner's assertion in *The Agency of Mapping* that: 'Analytical research through mapping enables the designer to *construct* an argument, to embed it within the dominant practices of a rational culture, and ultimately to turn those practices towards more productive and collective ends.'[7]

Editing of the information highlighted the important site qualities, as considered by the students, and created base drawings to begin conversations with subsequent participants. We found that a strong focus to the content of the base map effectively directed the following conversations (in stage 2) towards accounts that could be drawn and understood spatially. Importantly, however, the initial maps were left incomplete in order to encourage participation and to open up further questioning.

During the second stage, a second author(s) is invited to add to the map from the first stage, either using transparent overlays or marking the drawing directly. (Fig. 2) As Tim Ingold describes:

> **To draw on a sketch map is merely to add the trace of one further gesture to the traces of previous ones. Such a map may be the conversational product of many hands, in which participants take turns to add lines as they describe their various journeys. The map grows line by line as the conversation proceeds, and there is no point at which is can ever be said to be truly complete.[8]**

The maps begin to reveal accounts of places less accessible through document surveys, online research or field work. The selection of participants requires considerations similar to those applied

3. D. Massey, *For Space* (London: Sage Publications, 2005), 9.
4. Ibid., 131
5. K. Lynch, *The Image of the City* (Cambridge, MA: MIT Press, 1960), 158.
6. Ibid.
7. J. Corner, 'Agency of Mapping', in: D. Cosgrove, *Mappings* (London: Reaktion Books, 1999), 251.
8. T. Ingold, *Lines: A Brief History* (Oxon: Routledge, 2007), 4.

Bundeling van methoden

Er zijn in eerste instantie drie fasen bij het maken van incomplete cartografieën. (Fig. 1) De eerste fase is het verzamelen van informatie over een landschap, stad of gebied door de toepassing van interviews, observaties, ruimtelijke analyses, ecologische data of fotografie. De bevindingen worden vervolgens geanalyseerd, in kaart gebracht en in één tekening die de specifieke situatie van de locatie weergeeft, samengevoegd. Tijdens de Greenwich-workshop tekenden studenten, als de primaire auteurs, *basiskaarten* van hun projectlocaties. Na het samenvoegen van zo veel mogelijk informatie, bewerkten de studenten hun bevindingen om te focussen op bepaalde thema's, zoals materialiteit, functionaliteit, plezier of politiek. De thema's gaven richting aan de kaarten, als een reflectie op de bewering van James Corner in *The Agency of Mapping* dat: 'Analytisch onderzoek door middel van kaarten maakt het de ontwerper mogelijk een argument te formuleren, dat in te bedden in de heersende praktijk van een rationele cultuur, en die praktijk uiteindelijk te keren naar een productiever en collectiever doel.'[7]

De bewerkte informatie benadrukte kwaliteiten van de locatie die de studenten belangrijk vonden en zorgde voor basistekeningen waarover met volgende deelnemers in gesprek werd gegaan. We ontdekten dat een sterke focus op de inhoud van de basiskaart effectief was om de daaropvolgende gesprekken (in fase 2) te sturen in de richting van verhalen, die opgetekend en ruimtelijk begrepen konden worden. Het was wel belangrijk dat de eerste kaarten incompleet gelaten werden, om zo deelname aan te moedigen en verdere vragen te accommoderen.

Tijdens de tweede fase wordt een tweede auteur uitgenodigd om iets toe te voegen aan de kaart uit de eerste fase, door ofwel op een transparante laag ofwel direct op de tekening te werken. (Fig. 2) Zoals Tim Ingold beschrijft:

> Het tekenen op een schetskaart is niet meer dan het toevoegen van het spoor van een nieuw gebaar aan eerdere sporen. Zo'n kaart kan het gespreksproduct van vele handen zijn, waarbij deelnemers om de beurt lijnen toevoegen die hun verschillende reizen beschrijven. De kaart groeit lijn voor lijn terwijl de conversatie doorgaat, en er is niet een punt waarop je kan zeggen dat het echt af is.[8]

Door middel van documentstudies, online-onderzoek of veldwerk laten de kaarten een aanzet zien van

3. D. Massey, *For Space* (Londen: Sage Publications, 2005), 9.
4. Ibid, 131.
5. K. Lynch, *The Image of the City* (Cambridge, MA: MIT Press, 1960), 158.
6. Ibid.
7. J. Corner, 'Agency of Mapping', in: D. Cosgrove, *Mappings* (Londen: Reaktion Books, 1999), 251.
8. T. Ingold, *Lines: A Brief History* (Oxon: Routledge, 2007), 4.

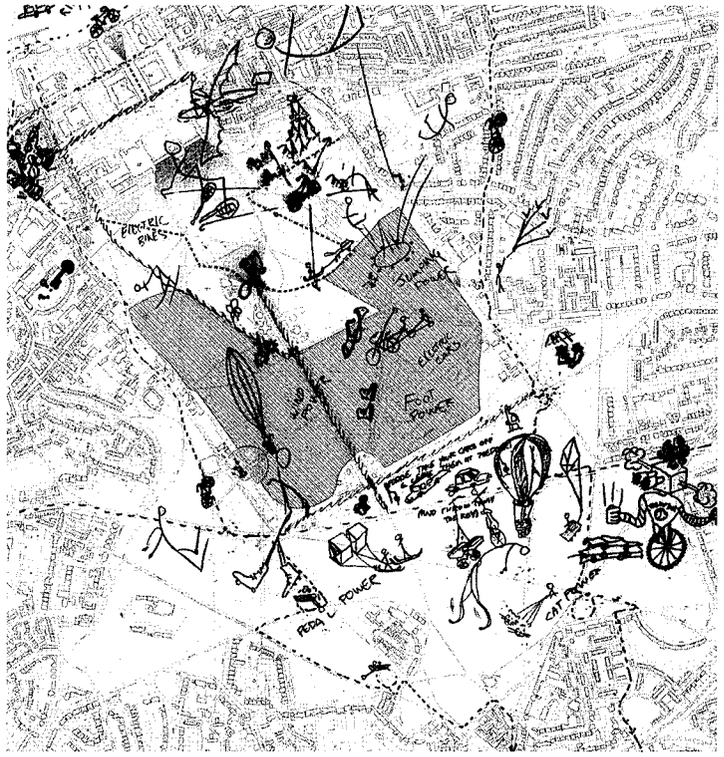

Fig. 2: Stage two map, by local resident, focusing on activities undertaken or prohibited in Greenwich Park, London./ Kaart uit fase twee, door een lokale bewoner, gericht op activiteiten die plaatsvinden of verboden zijn in Greenwich Park, Londen.

when identifying suitable participants for interviews: the second authors, such as business owners and community organisers, contribute their particular knowledge or experience of the landscapes. As with the *Consequences* game, the second authors are given directions (such as addressing specific questions or responding to the themes highlighted by the base maps) in addition to recording on the map what they consider to be important. The third stage then involves the maps being returned to the primary authors, who edit the maps and synthesise the information into what become collectively authored drawings. The final part of the third stage is significant for translating non-spatial information, frequently annotated or represented in symbols by the second authors, into accurately mapped spatial forms.

Stages two and three are repeated several times, involving additional authors and thus incorporating further accounts. In the Greenwich projects the number of participants varied depending on the length of the study and the selection of co-authors. Accounts were layered on top of each other, forming focused albeit messy narratives. Corresponding with traditions of architectural plans, the maps are annotated (often on the back of the map) with a legend of notes, as a record of all participants and their additions to the drawings. The maps become a tool for exploring the landscapes, a base on which

verhalen over minder toegankelijke plekken. Selectie van deelnemers vraagt om dezelfde overwegingen waarmee deelnemers aan interviews gekozen worden: de tweede auteurs, zoals ondernemers en maatschappelijke organisaties, dragen bij met hun specifieke kennis of ervaring over het landschap. Net als met het spel 'Consequences' krijgen de tweede auteurs richtlijnen (zoals het beantwoorden van vragen of het reageren op thema's die in de basiskaarten zijn uitgelicht) en geven ze op de kaart ook aan wat zij belangrijk vinden. De derde fase houdt in dat de kaarten terugkomen bij de eerste auteurs die ze aanpassen en de informatie verwerken tot collectieve tekeningen. Het laatste deel van de derde fase is belangrijk vanwege de vertaling van de niet-ruimtelijke informatie – door de tweede auteurs vaak aangegeven als aantekeningen of symbolen – naar nauwkeurig in kaart gebrachte, ruimtelijke vormen.

Fasen twee en drie worden verschillende keren herhaald, met meerdere auteurs, zodat er nog meer verhalen in verwerkt worden. In het Greenwich-project varieerde het aantal deelnemers, afhankelijk van de lengte van het onderzoek en de selectie van co-auteurs. Verhalen werden op elkaar gestapeld en vormden zo, al waren ze rommelig, gefocuste verhalen. In lijn met de traditie van architectonische plattegronden wordt op de kaarten (vaak op de achterkant) een legenda aangebracht, als een

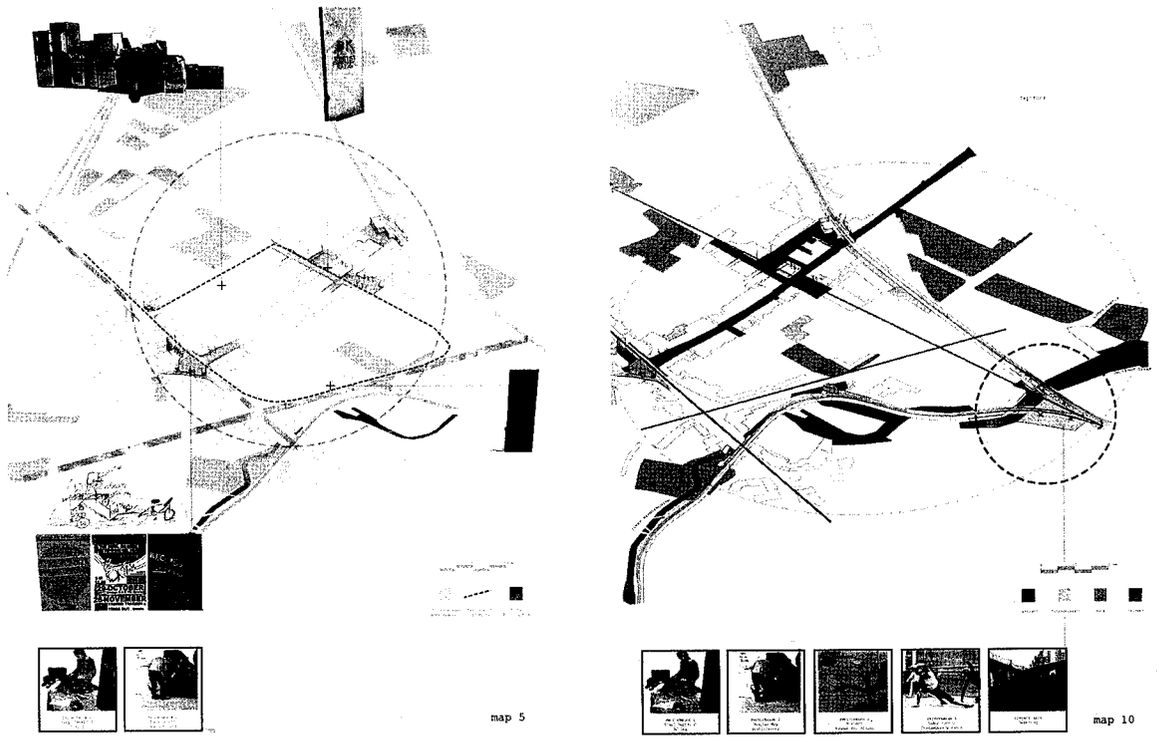

Fig. 3: Stages of mapping performative actions in Deptford public spaces, London./ Fasen bij het in kaart brengen van acties in de publieke ruimte van Deptford, Londen.

to add local knowledge, and a means to express aspirations for the future. Each drawing expresses distinctive accounts of landscapes, revealing unique entangled interrelations between the past, present and future. A careful balance between the influence and control of the primary author and the contributions of further authors is essential to ensure that while focused narratives emerge, local histories and individual aspirations can also be read.

Project Aims

Incomplete cartographies embody three main aims. The first aim is to provide a critical and open approach to designing landscapes. Reflecting on the limits of his own method in *The Image of the City* (1960), Lynch states that '[t]he objective might be an imageable environment which is at the same time open-ended'.[9] Incomplete cartographies require designers to loosen design techniques, which include stylistically prescribed representations and highly determined forms, and to remain open to unexpected turns as projects develop.

The second aim is to establish a technique for working with site-specific combinations of methodologies to unpack the distinctiveness of landscape conditions. Through the first stage of composing

9. Lynch, *The Image of the City*, op. cit. (note 5), 139.

notatie van alle deelnemers en hun aanvullingen op de tekeningen. De kaarten worden een instrument om landschappen te verkennen, een basis waaraan lokale kennis kan worden toegevoegd, en een middel om ambities voor de toekomst te kennen te geven. Iedere tekening drukt een kenmerkend verhaal over het landschap uit en geeft unieke, vervlochten relaties tussen verleden, heden en toekomst weer. Een zorgvuldige balans tussen de invloed en controle van de primaire auteur en de bijdragen van latere auteurs is essentieel om er zeker van te zijn dat, tegelijk met het optekenen van gerichte verhalen, ook lokale vertellingen en persoonlijke ambities gelezen kunnen worden.

Projectdoelen

Incomplete cartografieën belichamen drie hoofddoelen. Het eerste doel is een kritische en open benadering bij het ontwerp van landschappen. Reflecterend op de grenzen aan zijn eigen methode in *The Image of the City*, constateert Lynch dat 'het doel een voorstelbare omgeving zou kunnen zijn, die tegelijkertijd een open einde heeft'.[9] Incomplete cartografieën vraagt van ontwerpers om gangbare ontwerptechnieken, zoals stilistisch voorgeschreven representaties en strikt vastgelegde vormen, los te

9. Lynch, *The Image of the City*, op. cit. (noot 5), 139.

the base map, the question of which methods should be employed or adapted (such as observation, spatial mapping, visual analysis, interviews, conceptualising and speculating futures) becomes more pertinent. Our ability to understand (read) and communicate (map) the relations between contrasting sets of information, from architectural drawings and environmental data to economic statistics and cultural accounts, establishes accurate narrative maps of site-specificity.

Thirdly, incomplete cartographies are intended to provide collective approaches to understand, engage with and potentially transform places. In the context of architectural projects, where consultations are frequently limited to clients and specific groups of stakeholders, the narratives of less accessible individuals can prove difficult to consider. We have found that incomplete cartographies can represent contrasting voices, such as the activities and aspirations of teenagers alongside the needs of landowners. (Fig. 3)

Incomplete Cartographies

Composed by a diversity of authors, such as landscape architects, planners and community groups, incomplete cartographies transgress constructed divisions between professional practices and less skilled or untrained individuals. Collective and dynamic representations are formed as maps are passed through the hands of multiple authors who iteratively added to and edit them. As ideas for future landscapes are added to the maps, overlapping evidence of existing conditions and historic narratives, the maps blur separations between studies of what is known and speculations of what is possible. The approach explores, as Jill Desimini and Charles Waldheim describe mapping, 'a representational project that merges spatial precision and cultural imagination'.[10] Between teams of designers and academic researchers, and across contrasting disciplinary terms, the approach questions prevailing project-focused architectural practices and their associated design representations.

Working with incomplete cartographies synthesises two notions of narrativity: by exploring landscapes as partial, co-authored and open-ended stories and by organising and editing these accounts into focused narratives that can be directed towards design proposals. In contrast to Lynch's method that aimed to identify common public images,[11] incomplete cartographies explore and represent the persuasive potential of distinctive stories to redefine landscapes. As participants draw on the maps, incomplete cartographies become projective devices. Although they have so far remained on paper, the incremental technique could also translate into material practices that accept the collective formation and in-progress states of landscapes. As Corner advocates, 'Hybridized and composite diagram techniques will allow even further advances in landscape formation because of their inclusive and instrumental capacity'.[12]

Incomplete cartographies combine primary and secondary information on the same drawings in addition to mapping explicit proposals and less tangible dreams. The inclusion of multiple authors provides a way of working that opens up designs to lost histories and marginalised accounts. In accepting the narratives of a small selection of authors, incomplete cartographies reflect the conditions of landscapes and the limits of time and resources imposed on the designer. As the primary authors effectively structure the narrative, the technique reconsiders the role of design, to select appropriate co-authors for the drawings, to mediate ill-fitting additions to the maps and to synthesise what are often divergent accounts. Incomplete cartographies reposition designers as directing the exploration and speculation of landscapes, and they emphasise their mediatory roles in creatively assembling, analysing, reworking, representing and projecting future landscapes.

10. J. Desimini and C. Waldheim, *Cartographic Grounds: Projecting the Landscape Imaginary* (New York: Princeton Architectural Press, 2016), 9.
11. Lynch, *The Image of the City*, op. cit. (note 5), 7.
12. J. Corner, *Recovering Landscape: Essays in Contemporary Landscape Architecture* (New York: Princeton Architectural Press, 1999), 166.

laten en open te blijven staan voor onverwachte wendingen, terwijl een project zich ontwikkelt.

Het tweede doel is het vastleggen van een techniek om te werken met locatiegebonden combinaties van methodologieën, om de kenmerkende toestand van een landschap te ontrafelen. Gedurende de eerste fase, de samenstelling van de basiskaart, wordt de vraag welke methode te gebruiken of aan te passen (zoals observatie, ruimtelijk in kaart brengen, visuele analyses, interviews, conceptualisatie en speculaties over de toekomst), steeds relevanter. Onze vaardigheid om te begrijpen (lezen) en te communiceren (in kaart brengen), wat de relatie is tussen tegenstrijdige reeksen informatie, van architectonische tekeningen en omgevingsdata tot economische statistieken en culturele verslagen, zorgt voor nauwkeurige, narratieve, locatiespecifieke kaarten.

Ten derde kunnen incomplete cartografieën worden ingezet als een collectieve aanpak om plekken te begrijpen, te benutten en wellicht te transformeren. In de context van architectuurprojecten, waar overleg vaak beperkt blijft tot opdrachtgevers en specifieke groepen belanghebbenden, kan het lastig zijn om de verhalen van minder voor de hand liggende individuen ook erbij te betrekken. We hebben gemerkt dat incomplete cartografieën tegenstrijdige stemmen kunnen vertegenwoordigen, zoals de activiteiten en ambities van tieners naast de programma's van grondontwikkelaars. (Fig. 3)

Incomplete cartografieën

Doordat ze samengesteld zijn door een diversiteit aan auteurs, onder wie landschapsarchitecten, planologen en burgergroepen, verleggen incomplete cartografieën de grens tussen de professionele praktijk en het minder vaardige of ongeoefende individu. Collectieve en dynamische representaties krijgen vorm als kaarten en gaan door de handen van meerdere auteurs, die er herhaaldelijk toevoegingen en wijzigingen in aanbrengen. Wanneer ideeën over toekomstige landschappen aan de kaarten worden toegevoegd – die overlappen met de realiteit van een bestaande toestand of een historisch verhaal – vervagen de grenzen tussen onderzoek naar wat bekend is en speculatie over wat mogelijk is. Deze benadering onderzoekt op de wijze van 'een representatief project dat ruimtelijke precisie en culturele verbeelding combineert', zoals Jill Desimini en Charles Waldheim *mapping* beschrijven.[10] De aanpak, tussen teams van ontwerpers en academische onderzoekers en dwars doorheen tegenstrijdige vaktermen, bevraagt heersende opvattingen over de projectgerichte architectuurpraktijk en daaraan gekoppelde ontwerprepresentaties.

Het werken met incomplete cartografieën voegt twee opvattingen over narratieve technieken samen: door landschappen te verkennen als gedeeltelijk samen geschreven verhalen met een open einde, én door deze verhalen te ordenen en te bewerken tot gerichte vertellingen die kunnen uitmonden in een ontwerp. In tegenstelling tot de methode-Lynch, die was gericht op het identificeren van algemene publieke beelden,[11] verkennen en representeren incomplete cartografieën het overtuigende potentieel van duidelijke verhalen bij het opnieuw overdenken van landschappen. Terwijl de deelnemers op de kaarten tekenen, worden incomplete cartografieën projectinstrumenten. Hoewel het tot nu toe beperkt bleef tot papier, zou de stapsgewijze techniek ook vertaald kunnen worden naar een uitvoeringspraktijk, die de collectieve totstandkoming en het landschap als werk in uitvoering accepteert. Zoals Corner bepleit: 'Hybride en samengestelde technieken zorgen voor nog verdere vooruitgang in landschapsvorming vanwege hun inclusieve en instrumentele vermogen.'[12]

Incomplete cartografieën combineren primaire en secundaire informatie in dezelfde tekening en brengen daarnaast zowel expliciete voorstellen als minder tastbare dromen in kaart. Het betrekken van meerdere auteurs zorgt voor een manier van werken waarbij het ontwerp openstaat voor vergeten verhalen en gemarginaliseerde verslagen. Door de vertellingen van een kleine selectie van auteurs te accepteren, geven incomplete cartografieën de toestand weer van het landschap en van de grenzen aan tijd en middelen die opgelegd zijn aan de ontwerper. Terwijl de primaire auteurs het verhaal effectief structureren, heroverweegt de techniek de rol van het ontwerp, door geschikte mede-auteurs voor de tekeningen te selecteren, door te bemiddelen bij slecht passende aanvullingen op de kaarten en door te zeer uiteenlopende verhalen te bundelen. Incomplete cartografieën geven de ontwerper een nieuwe sturende positie bij het verkennen van – en speculeren over – het landschap. Ze benadrukken de bemiddelende rol van ontwerpers bij het creatief samenvoegen, analyseren, nabewerken, representeren en ontwerpen van toekomstige landschappen.

Vertaling: InOtherWords, Marly Weemen

10. J. Desimini en C. Waldheim, *Cartographic Grounds: Projecting the Landscape Imaginary* (New York: Princeton Architectural Press, 2016), 9.
11. Lynch, *The Image of the City*, op. cit. (noot 5), 7.
12. J. Corner, *Recovering Landscape: Essays in Contemporary Landscape Architecture* (New York: Princeton Architectural Press, 1999), 166.